

Statsrådets forhandlinger 1863–1864. IX. bind. Udg. af Rigsarkivet ved Harald Jørgensen. (1970). 468 s. – *Statsrådets forhandlinger 1864–1866*. X. bind. Udg. af Rigsarkivet ved Harald Jørgensen. (1972). 516 s.

Urværket blandt de danske kildepublikationer, udgaven af statsrådets forhandlinger, tikker videre med forbløffende præcision. Hvert andet år foreligger et bind.

Den planlagte udgave skulle oprindeligt have været afsluttet med tronskiftet i november 1863, men det bind IX, der udsendtes i 1970, gik videre end til dette tidspunkt. Det skyldes en beslutning om at fortsætte udgaven frem til dannelsen af Estrups ministerium i juni 1875. Den samlede udgave vil derved komme op på i alt 12 bind.

Med de indtil nu udsendte 10 bind dækkes perioden til og med 28. juli 1866, da den gennemsete forfatning blev underskrevet. De sidst udsendte bind dækker således de store begivenheder omkring krigen i 1864 og kampen om 1866-grundloven.

Det skal bemærkes, at man har truffet den rigtige beslutning fortsat at aftrykke protokollerne in extenso, selv om man derved kommer til at gentage de dele, Aage Friis har gengivet i sin udgave af »Statsrådets Forhandlinger om Danmarks Udenrigspolitik 1863–1879« (1936).

H. P. Clausen

Bjørnstjerne Bjørnsons brevveksling med danske 1854–1874. Udgivet ved Øjvind Anker, Francis Bull og Torben Nielsen. II. 1864–1869. (Gyldendal, 1972). 377 s.

Allerede under omtalen af udgavens 1. bind (Historie IX, 337 f.) nævntes det, at denne udgivelse ikke havde en så almen interesse som udgaven fra 1953 med brevene for tiden 1875–1910. Dette indtryk fæstnes yderligere gennem det nu foreliggende bind 2, der næsten udelukkende handler om Bjørnsons forfatterskab, men dog også rummer kommentarer om andre af tidens forfatterskaber. Lejlighedsvis strejfes politiske forhold; men det er ikke meget, der skrives derom. I den store brevveksling med Rudolph Schmidt er starten af tidskriftet »For Idé og Virkelighed« et væsentligt emne.

Vagn Dybdahl

Thomas Dinesen: *Boganis*. Min fader, hans slægt, hans liv og hans tid. (Gyldendal, 1972). 136 s.

Wilhelm Dinesen (1845–95) var fra 1892 til sin død medlem af Folketinget som løsgænger; han havde i provisorietiden og de nærmest foregående år med jævnlige mellemrum deltaget i forsvarsdebatten som modstander af Københavns fæstning. Det er dog ikke som politiker, han huskes, men derimod som forfatter (navnlig Boganis Jagtbreve, Fra 8. Brigade og Paris under Communen). Hans søn (forfatteren til bl. a. No Mans Land) har her skrevet en lille biografi, der foruden de velkendte oplysninger også – på grundlag af dagbøger og breve – bringer nyt til belystning af Wilhelm Dinesens personlighed. Det er ikke nogen fyldig levnedsskildring, men den giver træk fra Dinesens krigsliv: 1864, den fransk-tyske krig, og den russisk-tyrkiske krig 1877–78 og dertil en periode som nybygger i USA. Det viser altsammen, hvordan

man kunne leve dengang, når man var eventyrer og havde råd til at tilfredsstille sine tilbøjeligheder.

Af politisk stof er der ikke meget i bogen og vel slet ikke noget, som ikke er kendt. Samlet giver bogen imidlertid en god karakteristik af Dinnesen, og det berettiger til fulde det lille skrift.

Vagn Dybdahl

Holger Munk: *Farø. En landbrugskulturhistorisk studie af liv og arbejde på en bondegård i tidehvervet omkring 1870.* (Udgivet af Holger Munk, 1971).

Farø er en ganske lille ø i farvandet mellem Sjælland og Falster, og bogen er en kærlighedserklæring til denne danske idyl, som også læseren kommer til at holde af (og grue for at motorvejsplaner skal destruere). Grundlaget for bogen er en dagbog eller vel snarere arbejdsbog ført 1868–75 af bondekarlen Lars Munk, dog kun i mindre grad ordret gengivet, det meste er genfortælling og kommentar ved udgiveren. Vi får et udmærket indtryk af arbejdet på en bondegård lige før maskiner, andelsbevægelse m. v. vendte op og ned på så meget. Man ser bogstavelig talt for sig de brede, stærke arbejdshænder, som er i næsten ubrudt aktivitet, fra tidlig morgen til sildig aften, helleg og søgn.

Hvilken flid og hvilken arbejdsglæde!

Bogen om Farø er et sjældent smukt stykke hjemstavns- og kulturhistorie. De mange herlige tegninger af Johannes Larsen, som udgiveren har kunnet låne fra »De danskes Øer«, gør den simpelthen til en bibliofil oplevelse.

Paul G. Ørberg

G. Langkau: *Die deutsche Sektion in Paris.* International Review of Social History vol. XVII (1972), parts 1–2 »1871 – Jalons pour une histoire de la Commune de Paris (...)«, pp. 103–150. – 1871, Jalons pour une histoire de la Commune de Paris, préparé sous la direction de Jaques Rougerie avec la collaboration de Tristan Haan, Georges Haupt et Miklos Molnar, Assen. (Van Gorcum, 1972).

Götz Langkau, videnskabelig medarbejder ved International Institut voor Social Geschiedenes i Amsterdam, beskriver på knap 40 sider (plus 12 sider med dokumenter fra IISG's arkiver) den parisisk-tyske sektionens tilblivelse og skæbne i årene 1865 til 1870.

Afhandlingen er særdeles interessant, ikke kun fordi den beskriver en »glemt« sektion, som dog var den kreds, i hvilken Leo Frankel, Kommunens senere arbejdsminister, virkede, men i særdeleshed fordi denne tyske sektion blev ledet og præget af danskeren Nils Lorents Petersen, som den dansksprogede litteratur næsten ikke kender. Ikke uden grund behandler Langkau danskeren, som om han talte om en dansk-født, tysk buntmagersvend ved navn N. L. Petersen: siden 1840 havde danskeren været borte fra sit hjemland, mest blandt tyske arbejdere, der inspirerede ham med socialistiske ideer; han havde, for at sige det med Langkaus træffende ord, »gleichsam als Monument der Kontinuität wohl an allen Organisationen deutscher Arbeiter seit Weitling teilgenommen« (s. 106). Alt dette førte vel til en udpræget praktisk internationalisme i Petersens arbejde blandt de tyske svende og arbejdere i Paris. Grunden til den tyske sektion lagdes ifølge Langkau i